

*Мачушник О.Л.,
Дем'янчук Любов, Заруба Оксана, Кучинська Вікторія,
Решетар Марія, Розбіцька Марія, Титорчук Тарас,
б1 група, ННІ філології та журналістики*

Гендерна диференціація ревнощів як особливого виду емотивного зв'язку

На сучасному етапі вивчення психічних процесів все більш обговорюваною стає проблема ревнощів. Розв'язання цієї проблеми ускладнюється тим, що в минулому вітчизняних дослідників та науковців питання ревнощів, як емотивного психічного стану людської свідомості, здебільшого не цікавило науковців, а тому й до цих пір є маловивченим. В словниках та наукових роботах часу соціалістичного суспільного устрою тема ревнощів, як правило, уникалась або замовчувалася. Стисле визначення ми знайшли в «Словнику української мови»: «Сумнів у вірності, коханні, підозра в зраді подружжя». [8, С. 473]

Сучасні українські науковці подають більш вичерпні визначення поняттю «ревнощі». До прикладу, М. Тофтул в «Сучасному словнику з етики» пише:

Ревнощі – 1) неприязне, вороже почуття по відношенню до успіхів чи популярності іншої особи. Р. часто є наслідком заздрощів, себелюбства, марнославства людини. Проте, перебуваючи у рамках норми, Р. можуть бути і рушійною силою самореалізації людини, принаймні сприяти цьому процесу. 2) почуття пристрасної недовіри, сумнівів у коханні та вірності. Р.– це почуття не тільки недовіри, а й власної поразки. Розвитку Р. сприяють певні риси характеру людини, зокрема властолюбство, деспотизм, упертість, нездатність прощати, невіра у свою “конкурентоздатність”. Причинами Р.(часто це не причини, а приводи) є зрада, підозріла поведінка партнера, відсутність інформації про нього, компрометуюча інформація (яка може бути як істинною, так і хибною), розлука. Нерідко бувають і зовсім безпідставні Р. Ревнивець, як правило, є людиною емоційно нестійкою, тривожною. Він постійно боїться, що його партнер може зрадити, у всьому його підозрює, вимагає доказів вірності, хоч довести вірність майже неможливо. Не можна схвалювати поведінку і тієї людини, яка зовсім позбавлена почуття Р., і не реагує навіть тоді, коли зрада очевидна. [9, С. 320].

Поряд з теоретичним обґрунтуванням ревнощів як явища, не вичухають дискусії стосовно гендерних особливостей вияву цього почуття. Як для науковців, так і для пересічних громадян, об'єднуючим фактором в дослідженні аспектів ревнощів є пошук відповіді на питання: хто ревнивіший – чоловіки чи жінки?

Питання розрізнення переживання почуття ревнощів у чоловіків та жінок набуло широкої актуальності в умовах сучасних реалій. Розвиток новітніх технологій сприяв популяризації обговорення даної проблеми серед широких мас. В соціальних мережах люди з різних соціальних прошарків активно беруть участь в дискусіях, присвячених диференціації ревнощів за гендерним показником. Інтернет-сайти, чиєю спеціалізацією є психологія та здоров'я, публікують статті, що

С. 31

досить суб'єктивно висвітлюють дану проблематику: «Чоловічі ревнощі ґрунтуються на впевненості у власній неперевершеності» [10]. Про жіночі ревнощі говорять, що вони «будуються на низькій самооцінці. Жінкам взагалі часто властива низька самооцінка, і всі старання виглядати красиво часто зводяться до боротьби з комплексами» [10].

Відомими є вислови великих учених, діячів культури та мистецтва: «Жінка рідко прощає нам ревнощі і ніколи не прощає її відсутності» [1], або «Ревнощі роблять чоловіка дурним, смішним і підривають любов і повагу до нього жінки, жінку ж робить розумнішою, милішою і розпалює почуття до неї чоловіка» [1], чи «Чоловік ревнує до минулого, а жінка – до сьогодення» [3]. Подібні афоризми знайшли широке застосування на різноманітних сайтах, в блогах та на сторінках соціальних мереж. Проте не лише простих громадян з різних

прошарків суспільства цікавить дана тема. Саме підвищена увага громадськості до даної проблеми у повсякденні, та наслідків ревнування, спонукала вітчизняних науковців звернутися до вивчення ревнощів.

З часу набуття Україною статусу державності, з'явилась низка праць, пов'язаних з проблематикою ревнощів та їхніми гендерними аспектами. Питанням ревнощів як емотивного стану займалися такі вітчизняні та зарубіжні дослідники як М. Варій, І. Гавриленко, О. Складенко, О. Пашкевич, А. Адлер, К. Хорні, К. Ізард та ін. Зокрема М. Варій зазначає, що ревнощі – це «підозріливе ставлення людини до об'єкта обожнювання, пов'язане з болісним сумнівом у його вірності, або знанням про його невірність». [2, С. 422]. А О. Складенко в праці «Соціально-психологічні дослідження феномену ревнощів» називає дану емоцію науковим феноменом. [7]

Основною метою нашого дослідження є спроба порівняти почуття ревнощів у чоловіків та жінок. Ми дослідили рівень розвитку ревнощів кожної статевої групи та простежили кількісні тенденції у ставленні чоловіків та жінок до того чи іншого явища в міжстатевих стосунках.

Для аналізу та інтерпретації результатів ми використали ідеї англійського психолога Вільяма Мак-Дугалла, зокрема поняття «стадного інстинкту». Суть терміну полягає в тому, що соціальні й комунікативні потреби групи людей – це не що інше, як організація взаємодіючих енергій всіх її членів. На основі цієї ідеї, вчений активно розробляв теорію надіндивідуальної національної душі.

Для проведення дослідження було обрано 50 осіб 16-26 років: 25 чоловіків та 25 жінок різних соціальних прошарків. Ядро досліджуваної групи склали особи «періоду пізньої юності або ранньої дорослості» [5] – 17-25 років. Ми розробили опитувальник з 30 питань, які дали можливість дослідити наявність ревнощів, як у кожної окремої особи, так і в кожній опитуваній статевій групі, окремо. Варіантів відповіді було два: «Так» і «Ні». Залежно від змісту питання, кожне оцінювалось 0 або 2 балами. Якщо досліджуваний був не здатен однозначно відповісти на питання, було поставлено проміжний бал – 1. Таким чином, ми отримали відсоткове співвідношення розвинутості ревнощів у членів кожної з груп:

Чоловіки: високий рівень – 4%; середній рівень: 64%; низький рівень: 32%.

Жінки: високий рівень – не виявлено; середній рівень: 88%; низький рівень: 12%.

Таким чином, почуття ревнощів переважної більшості опитуваних жінок та чоловіків перебувають на середньому рівні. Однак, якщо майже всі досліджувані жіночої статі мають відчуття ревнощів на середньому рівні, – 88% опитуваних, – то кількість опитуваних чоловіків склала 64%. Крім того, особи чоловічої статі здатні як відчувати ревнощі на високому рівні (4% чоловіків), так і майже не ревнувати своїх партнерок, і про останнє свідчать результати опитування 32% чоловіків.

Варто зазначити, що питання, які дозволили найменш ревним учасникам опитування набрати найнижчі бали, пов'язані з поняттям зради. В ході дослідження було з'ясовано, що лише одиниці (12% чоловіків, 8% жінок) опитуваних готові пробачити зраду своєму партнерові. Чоловіки та жінки віку ранньої дорослості мають стійке переконання щодо явища зради в стосунках: її пробачити не можна. Після зради партнера 12% чоловіків і 12% жінок готові продовжувати стосунки. 4% жінок не визначилися з відповіддю. 84% жінок та 88% чоловіків відповіли однозначним «ні». З огляду на стійку категоричність відповідей на вищезгадані питання, ми можемо зробити припущення, що психосемантика поняття зради однозначно трактується більшістю молодих людей, і відіграє провідну роль в перцептивному сприйнятті їхніх майбутніх стосунків.

Цікаву тенденцію спостерігаємо за результатами відповідей на питання: «Чи ревнуєте Ви свою кохану людину?». 64% чоловіків та 60% жінок відповіли ствердно. Однак на питання: «Чи є привід для ревнощів?», лише 20% чоловіків та 12% жінок дали позитивну відповідь. Таким чином, у більшості опитуваних чоловіків та жінок превалює безпідставне почуття ревнощів.

На питання, чи повинні досліджувані проводити увесь вільний час зі своєю коханою людиною, ствердно відповіли 40% чоловіків і 12% жінок. А на близьке за змістом, та відмінне за значенням

питання, чи може мати вільний від досліджуваного час його кохана людина, жодна жінка і лише 4% чоловіків дали негативну відповідь. Чи означає це, що переважна більшість досліджуваних не ревнує свого партнера, а якщо й ревнує, то готові надати партнерові максимальний рівень особистого простору?

Відповідь ми знайдемо у наступній групі питань, що мали на меті виявити конкретні дії, які є результатом або проявом ревнощів у досліджуваних.

1) «Ви слідкуєте за своєю половинкою?»:

Ч.: 28% - так, 72% - ні;

Ж.: 12% - так, 88% - ні.

2) «Чи перевіряєте Ви телефон (повідомлення, дзвінки) Вашої коханої людини?»:

Ч.: 8% - так, 92% - ні;

Ж.: 12% - так, 88% - ні.

3) «Чи перевіряєте Ви її/його речі?»:

Ч.: 12% - так, 4% - неоднозначна відповідь, 84% - ні;

Ж.: 0% - так, 100% - ні.

4) «Чи відпустите Ви свою кохану людину з другом/подругою на зустріч в кафе?»:

Ч.: 72% - так, 28% - ні;

Ж.: 76% - так, 24% - ні.

5) «Чи часто Ви телефонуєте своїй коханій людині, щоб дізнатися, де вона?»:

Ч.: 52% - так, 48% - ні;

Ж.: 44% - так, 56% - ні.

6) «Чи завжди запитуєте Ви у своєї коханої людини, куди він/вона ходив/ходила і з ким зустрічався/зустрічалась?»:

Ч.: 64% - так, 36% - ні;

Ж.: 68% - так, 32% - ні.

Результати відповідей на перше питання показали, що більшість жінок та чоловіків не схильні брати під жорсткий контроль своїх коханих людей. Про це свідчать й результати відповідей на наступні два питання, де ще більше опитуваних заперечують свою причетність до перевірки речей другої половинки. Питання № 4 показало, що деякі досліджувані все ж не бажають ділитися своїм партнером, навіть з друзями. Та, все ж, переважна більшість жінок, та майже тотожна кількість чоловіків готові не обмежувати особистий простір коханих.

Якщо перші чотири питання виявляли закономірності схильностей досліджуваних до безпосереднього та безкомпромісного втручання в особисте життя та простір партнерів, то наступні два мали на меті виявити відсоткову кількість опитуваних, які довіряють своїм партнерам з огляду на вербальну складову стосунків. Як бачимо, лише половина чоловіків непокоїться за місцеперебування людини, яку ревнує. Проте більша кількість чоловіків (64%) відчуває занепокоєння не лише за місцеперебування, а й за те, з ким друга половинка проводить час. У жінок відсоток позитивних відповідей на останнє питання ще вищий (68%), тобто опитувані жіночої статі ще менш схильні перебувати у невідомості стосовно місцеперебування та компанії свого партнера. Однак, жінки запитують про це чоловіків лише за умови безпосередньої комунікації, про що свідчать їхні відповіді на питання № 5. Відсоток ствердних відповідей на останнє питання у осіб жіночої статі ще нижчий за досліджуваних чоловічої (44%, 52% відповідно).

За допомогою іншої групи питань, ми з'ясували ставлення обох статевих груп власне до ревнощів. Результати виявилися наступними.

7) «Ревнощі є частиною кохання?»:

Ч.: 68% - так, 8% - неоднозначна відповідь, 24% - ні;

Ж.: 60% - так, 12% - неоднозначна відповідь, 28% - ні.

8) «Ревнощі – це норма чи це комплекс?»:

Ч.: 60% - норма; 12% - неоднозначна відповідь, 28% - комплекс;

Ж.: 56% - норма, 8% - неоднозначна відповідь, 36% - комплекс.

9) «Ревнощі – це добре чи погано?»:

Ч.: 44% - добре, 16% - неоднозначна відповідь, 40% - погано;

Ж.: 12% - добре, 16% - неоднозначна відповідь, 72% - погано.

10) «Ревнощі – це вроджене чи набуте відчуття?»:

Ч.: 24% - вроджене, 8% - неоднозначна відповідь, 68% - набуте;

Ж.: 16% - вроджене, 84% - набуте.

С. 33

Таким чином, переважна більшість жінок та чоловіків вважають ревності цілком нормальним почуттям, яке повинне мати місце в коханні. Однак, стосовно біполярності семантики питання No.9 (що мало на меті безпосередньо виявити позитивне чи негативне ставлення до ревності), відповіді статевих груп стали більш здиференційованими. Поліосність гендерного континууму досліджуваних показала, що жінки більш схильні думати про ревності як про норму в стосунках з коханим, та при цьому вважають їх поганим почуттям. Такий парадокс є менш притаманним для чоловічих позитивних та негативних відповідей, які розділились майже на половину. Певний відсоток (16%) також склали відповіді чоловіків, які не змогли одностайно потрактувати природу цього почуття. Отже, для чоловіків характерне як позитивне, так і негативне ставлення до ревності у стосунках, а для переважної кількості опитуваних жінок ця емоція сприймається суто з негативно-критичної точки зору, в той час як обидві статеві групи вважають її нормою у міжстатевій взаємодії. Цікавою особливістю відповідей на питання No.3 є те, що однаковий відсоток, – 16% жінок, та 16% чоловіків, - не змогли охарактеризувати ревності суто з позитивного чи негативного боку.

Проаналізувавши відповіді, ми з певністю можемо стверджувати, що ставлення опитуваних чоловіків та жінок до того чи іншого явища, яке викликає почуття ревності у стосунках, збігається з незначною похибкою у більшості питань. Та чи виявиться схильність ревнувати тотожною у обох статевих груп?

Отримавши відсоток рівня ревності кожного досліджуваного та досліджуваної, ми можемо вирахувати загальний показник цього почуття в кожній статевій групі у вигляді середнього арифметичного відсотку. Після обрахунку, ми отримали наступні результати: чоловіки: 41.6%, жінки: 43.2%.

Таким чином, рівень розвиненості почуття ревності у жінок на 1.6% перевищує ревності чоловіків. Як бачимо, ревності чоловіків та жінок віку пізньої юності або ранньої дорослості знаходяться на середньому рівні. Не дивлячись на те, що досліджуване почуття превалює у жінок, ані в них, ані в чоловіків ревності не сягають 50 % розвиненості.

Опираючись на вчення В. Мак-Дугалла і взявши за основу молодь 17-25 років, як соціальну групу, ми можемо припустити, що юнаки та юнки періоду пізньої юності або ранньої дорослості дійсно взаємодіють між собою, створюючи емотивний полюс гармонійного співіснування. Адже наше дослідження показало, що як загальне, так і ситуативне ставлення до того чи іншого явища в стосунках статевої пари може різнитись, залежно від статі. Але така бурхлива емоція як ревності, як продукт цих явищ, сильно вона розвинена чи ні, нівелюється в загальній групі людей.

Чи не існування Мак-Дугаллової надіндивідуальної національної душі ми щойно довели? Жіночі ревності, без коефіцієнтів, майже всі перебувають на середньому рівні. Чоловічі емоції можуть карколомно різнитись. Але почуття ревності після обчислень звелось в єдиний, середній відсоток і у жінок, і в чоловіків. Чи ж не означає це, що наднаціональна українська душа прагне не до посередності, а до гармонії? За «Сучасним тлумачним словником української мови», гармонія – це: «Злагожденість, взаємна відповідність різних якостей, предметів, явищ, частин цілого». У якості прикладу, автори наводять словосполучення: «Світова гармонія». [11, С. 123]

Якщо припустити, що не лише окремі індивіди чи соціальні прошарки, а й статі свідомо, підсвідомо чи несвідомо прагнуть до обміну енергією задля організації гармонійного співіснування всього людства, то результати нашого опитування стають набагато більш зрозумілими.

Для початку слід з'ясувати психосоматичні причини таких, доволі несподіваних, результатів. В суспільній перцепції побутує думка, що жінки – слабкі істоти, здатні до миттєвого показу своєї слабкості у вигляді бурхливого вияву емоцій. Тоді чому ж за результатами нашого опитування жодна з осіб жіночої статі не набрала високий рівень в шкалі експресії ревності? Можливо, в причині сприйняття жінки як експресивної особи й криється відповідь. Жінки дійсно виявляють свої емоції, негативні емоції частіше за чоловіків, таким чином даючи вихід негативній енергії. Ось чому вони порівняно швидко переживають

стреси й депресії, і тому стан їхньої нервової системи (за стереотипом, хиткіший від природи за чоловічий), поліпшується куди швидше. За даними ВООЗ, станом на 1 січня 2015 року, середня тривалість життя жінок на 5.2 роки довша, ніж чоловіків. [4]. Такі числа, насамперед, зумовлені тим, що жінки, постійно звільняючись від емоцій – негативних чи позитивних, – вміють віднайти гармонію в собі.

Чоловіки в емотивному плані страждають куди більше. Часто деспотичні та суворі особливості домашнього, вуличного, армійського виховання налаштовують чоловіка на відсутність вияву емоцій в подальшому житті. Якщо чоловік не в змозі впоратись із покладеним на нього суспільством обов'язком небагатослівної, загартованої особи, то у нього розвиваються нервові чи психічні

С. 34

розлади. Якщо нервова система працює дуже пасивно занадто довгий час, емоції атрофуються і деградують. Аби відчуті щось, чоловік займається найрізноманітнішими видами спорту, полюванням, аби втамувати нижчі інстинкти, домашнім чи вуличним насиллям.

Певна річ, описане вище не слід зводити у абсолют або алгоритм дій жінок чи чоловіків. Однак певні закономірності в емотивному стані останніх ми можемо спостерігати в результатах нашого дослідження. Зокрема, у 8% досліджуваних чоловіків низького рівня ревності, що за результатами опитування набрали найнижчі бали. Ці кілька балів досліджувані отримали лише за питання, що виявляли їхнє ставлення до зради. Тільки найстійкіші переконання змогли викликати в чоловічій системі моральних цінностей протест проти зради. В усьому іншому згадані 8% опитуваних чоловіків не мають до ревності жодного стосунку.

Та окрім згаданих досліджуваних, в групі чоловіків є ще шість осіб, чий емоційний фон ревності перебуває на низькому рівні. А окремі індивіди перебувають під постійним тиском ревності до протилежної статі. Всі отримані вище результати можна трактувати наступним чином.

Слідуючи за логікою раніше виведеної нами теорії ревності як продуктивної взаємодії міжстатевих стосунків, можна стверджувати: врешті-решт, ексцентричні зовні та врівноважені всередині жінки здатні гармонійно доповнити закритих зовні та неуврівноважених всередині чоловіків. Бо ревності виступають особливою емоцією у взаємодії статевих пар.

Досліджувані обох статевих груп вказували абсолютно різні відповіді на питання про ревності. На жаль, обсяг наукової статті не дозволяє розглянути результати опитування за кожним питанням. Однак, зрозумілим стає той факт, що кожен індивід ставиться до ревності по-різному. Незмінним лишається ставлення більшості до зради, але й в цьому питанні декілька опитуваних готові пробачити свою другу половинку, а дехто – навіть продовжувати стосунки.

Кожна людина унікальна. Кожен індивід у ситуації зради, - фізичної чи емоційної, - вчинить відповідно до власних переконань, і діятиме ситуативно. Однак єдиновірною аксіомою можна вважати те, що ревності – не причина для розлучення пари. Адже, без стосунків, без наповнення свого життя особистістю коханої половинки, без здорового злягання і розмноження люди як біологічний вид не виконують більшість зі своїх природних функцій.

На нашу думку, трактування результатів дослідження можна звести до наступного твердження: ревності – це процес. Процес – це стосунки. Стосунки – це рух. Рух уперед – це розвиток. Розвиток – це життя. Отже, в кінцевому результаті, проведене нами дослідження показало, що процес ревності – це не що інше, як один з проявів міжстатевої взаємодії, комунікації, стосунків, тобто – прояв самого життя.

Таким чином, проведена методика показала, що більшість досліджуваних чоловіків менш ревнівні за жінок. Це майже не відобразилось на загальному відсотку статистичного співвіднесення емоцій ревності обох статей. За цими даними, жінки ревнівніші за чоловіків лише на 1.6%. Отже, опитувані нами групи мають приблизно однаковий рівень ревності і ревнують на середньому рівні.

Результати можна трактувати на основі ідей Вільяма Мак-Дугалла, створюючи при цьому власну гіпотезу. Її суть полягає в тому, що представники обох статей організовано взаємодіють в суспільстві. Ревності, в такому разі, відіграють роль особливого емоційного

зв'язку між індивідами статевої пари. Залежно від вибору одного із варіантів, - продовжувати стосунки, чи розірвати їх через ревності, - ревності сприяють розвитку стосунків або їх неминучому краху. Кінцевим результатом нашого дослідження стала думка, суть якої полягає в тому, що ревності як міжстатеве явище – це ніщо інше, як один з проявів життя.

Наше дослідження не є вичерпним. Дана робота повинна слугувати матеріалом для подальших, більш ґрунтовних досліджень з питань, порушених у статті.

Список використаної літератури:

1. Афоризми про ревності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://megasite.in.ua/112301-aforizmi-pro-revnoshhi.html>
2. Варій М. Загальна психологія: Навчальний посібник, 2-ге видан., випр. і доп. / М. Варій. – К.: «Центр учбової літератури», 2007. – 968с.
3. Вислови про ревності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aforyzmy.ru/vislovi-pro-revnoshhi/>
4. Демографічна ситуація в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2015/dem_sit_2014.pdf
5. Подоляк Л., Юрченко В. Загальна психологічна характеристика студентського віку [Електронний ресурс] / Л. Подоляк, В. Юрченко. – Режим доступу: С. 35
http://www.psyh.kiev.ua/Подоляк_Л.Г.,_Юрченко_В.І.Загальна_психологічна_характеристика_студентського_віку
6. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наукова думка, 1970-1980.
7. Скляренко О.М. Соціально-психологічні дослідження феномену ревностей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:jroSe-aKHTcJ:www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/znpip/1/2012_33/Sklyar.pdf+&cd=6&hl=uk&ct=clnk&gl=ua
8. Словник української мови: в 11 томах. –Том 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/Revnoshhi>
9. Тофтул М. Сучасний словник з етики: Словник / М. Тофтул – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 416 с.
10. Що таке ревності: психологія, філософія, морфологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://orakul.pp.ua/564-scho-take-revnosch-psihtologya-flosofya-morfologya.html>
11. Яковлева А. М., Афонська Т. М. Сучасний тлумачний словник української мови. – Харків: ТРОСІНГ ПЛЮС, 2007. – 672 с.